

60 LAT TOWARZYSTWA MIŁOŚNIKÓW ZIEMI CZŁUCHOWSKIEJ

Towarzystwo Miłośników Ziemi Człuchowskiej powstało 30 listopada 1963 r. Inicjatorami powstania stowarzyszenia była grupa osób, która nie bała się wyzwań. Stała na straży wartości, uczyła patriotyzmu i miłości do „małej ojczyzny”. Byli to m.in. :

- Marian Stopa – farmaceuta, kierownik apteki w Debrznie, kolekcjoner dzieł sztuki
- Edward Kreft – kierownik Wydziału Kultury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Człuchowie
- Edmund Kloskowski – kierownik Szkoły Podstawowej w Polnicy
- Kazimierz Zmełty – sędzia Sądu Powiatowego w Człuchowie
- Wacław Tupaj – kierownik Miejskiej Biblioteki Publicznej w Człuchowie

W pierwszym spotkaniu uczestniczyło 21 osób, uchwalono statut, ustalono nazwę stowarzyszenia i określono główne cele i obszary działalności. Pierwszym prezesem został Kazimierz Zmełty, zastępcą prezesa był Wacław Majchrzak, a funkcję sekretarza objął Bronisław Krassowski. Na przestrzeni lat funkcję prezesów pełnili: Józef Kusz, Józef Berent, Edmund Kloskowski, Leon Miszewski, Zbigniew Januszewski, Edward Kądziela, a od 26.01.1990 r. nieprzerwanie prezesem jest Wiktor Zybajło

Głównym celem Towarzystwa było i jest popularyzowanie wiedzy o Ziemi Człuchowskiej, jej historii i zabytków kulturalnych. Ponadto założeniem było stworzenie przestrzeni do wymiany poglądów na tematy kulturalne, społeczne i gospodarcze. Statut określał również ochronę przyrody powiatu człuchowskiego, rozwój turystyki regionalnej oraz założenie muzeum regionalnego i ochronę zamku. Towarzystwo pełniło również funkcje edukacyjne. Członkowie TMZCz występowali z odczytami i prelekcjami w szkołach, na koloniach i obozach. Byli przewodnikami turystycznymi i opracowywali szlaki turystyczne po najciekawszych zakątkach Ziemi Człuchowskiej.

Dla realizacji zadań statutowych powołano 3 komisje:

- komisja kronikarsko-dziennikarska, która zbiera informacje na temat towarzystwa i regionu, aby w przyszłości opracowywać kronikę,
- komisja kultury i opieki nad zabytkami - skupiła swoją uwagę na odbudowie zamku, współorganizowała obchody Dni Człuchowa oraz przygotowywała różne seminaria i sympozja naukowe,
- komisja turystyki zajmowała się ochroną przyrody w regionie, miała na celu propagowanie szlaków turystycznych nad jeziorami i w lasach, jej członkowie byli w większości przewodnikami PTTK.

Po 17 latach działalności TMZCz liczyło prawie 100 członków. Należeli do niego przedstawiciele różnych środowisk: nauczyciele, pracownicy kultury, dyrektorzy zakładów pracy, lekarze, hobbyści i pasjonaci.

Towarzystwo pełniło również funkcję ciała doradczego dla ówczesnych władz miasta w zakresie ochrony zabytków, życia kulturalno-oświatowego czy też estetyki miasta.

W latach 2015–2022 zarząd tworzyli:

Wiktor Zybajło – prezes

Edyta Dziuba – zastępca prezesa

Krystyna Ferlin – sekretarz

Obecny skład zarządu to:

Wiktor Zybajło – prezes

Henryk Treszczyński – zastępca prezesa

Maria Dąbrowska – sekretarz

Wanda Milewicz – członkini

Kazimierz Giedon – członek

Arkadiusz Kamiński – członek

Obecnie towarzystwo liczy ok. 140 członków.

DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

Towarzystwo może się pochwalić bogatą działalnością wydawniczą.

- w 1967 r. w XVI tomie Biblioteki Słupskiej ukazała się monografia autorstwa Wacława Tupaja, Edmunda Kloskowskiego i Jerzego Żelaznego pod tytułem „Z dziejów Ziemi Człuchowskiej”,
- w 1975 r. została wydana monografia „Z dziejów ziemi człuchowskiej”, gdzie zamieszczono trzy artykuły człuchowian (Henryka Świerczyńskiego, Stefana Nowickiego i Edmunda Kloskowskiego),
- dzięki staraniom TMZCz w 1991 r. ukazał się pierwszy numer rocznika „Szkice Człuchowskie” będący udaną próbą zebrania w całość części bogatej wiedzy historycznej o mieście, jego okolicach i związanych z tą ziemią ludziach, „Szkice Człuchowskie” ukazały pod redakcją Wiktora Zybajło w niewielkim nakładzie i dzięki finansowemu wsparciu Zarządu Miasta Człuchowa; Szkice zawierały między innymi opracowanie dr Jana Mielcarza poświęcone Ziemi Człuchowskiej w dobie Grunwaldu, artykuły Mariana Frydy opisujące dzieje najstarszej w okolicach Człuchowa wsi Bukowo; kompendium na temat pierwszego polskiego starosty na zamku w Człuchowie Jerzego z Dąbrowy prezentował Wiktor Zybajło; Zdzisław Matyla zajął się historią TMZCz, natomiast Zbigniew Stromski drukuje noty archiwalne obrazujące tworzenie się administracji Człuchowa w pierwszych dniach po wyzwoleniu miasta w lutym 1945 r.,
- nakładem drukarni „Wybrzeże” Jarosława Lisieckiego w 1998 r. ukazała się monografia „Człuchów - zarys dziejów” pod redakcją Tadeusza Gasztolda i Wiktora Zybajło. Monografia przedstawia zarys pradziejów miasta, czasy panowania krzyżaków, okres Republiki Weimarskiej i Trzeciej Rzeszy, autorzy przypominają

okres Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, piszą o gospodarce, służbie zdrowia, oświacie, życiu sportowym i kulturalnym; monografię zamykają informacje o miejskich inwestycjach w latach 1990-1997,

- staraniem władz Czarnego w 2001 r. ukazała się monografia Czarnego, pod redakcją Wiktora Zybajło, w której przedstawiono bogatą historię miasta,
- w połowie sezonu letniego w 2009 r. ukazała się książka promująca walory turystyczne miasta Człuchowa „Przewodnik po pieszym szlaku turystycznym” był wtedy pierwszą tego typu publikacją w historii miasta,
- Wiktor Zybajło pokusił się również o napisanie książki „Dzieje Człuchowa w legendy i podania wpisane”, w zbiorze pojawiło się 5 zupełnie nowych legend - m.in. o szarej damie z człuchowskiego zamku i czarcie Rychonku, skład książki wykonała Joanna Bondarenko, a autorem ilustracji był Jan Bernard Jakubowski,
- dużym przedsięwzięciem okazało się przygotowanie albumu „Człuchowianie 1945-2015”, wydaniem albumu zajęli się pracownicy Urzędu Miejskiego w Człuchowie, w prace nad albumem zaangażowali się również członkowie Towarzystwa, dzięki fotografiom przekazanych przez mieszkańców powstał pisany obrazem człuchowski pamiętnik, który opowiada o ludziach, którzy budowali polskość miasta leżącego przez 173 lata poza granicami naszej Ojczyzny oraz tworzyli i nadal tworzą jego historię.

LISTOPADOWE SPOTKANIA Z HISTORIĄ

W roku 1992 TMZCz zapoczątkowało cykl „Listopadowych spotkań z historią”. 11 listopada 1992 r. w czytelni Miejskiej Biblioteki Publicznej w Człuchowie Wiktor Zybajło przedstawił referat „Kształtowanie się granicy polsko-niemieckiej w regionie Człuchowa i Chojnic w roku 1918”. Spotkania miały na celu przybliżyć mieszkańcom dawną historię miasta i dzieje najnowsze regionu. Główne tematy referatów, które zostały podjęte na listopadowych spotkaniach z historią to:

- Wiktor Zybajło – „Tajemnice człuchowskiego zamku”
- dr Tadeusz Gasztold – „Życie społeczne, polityczne i gospodarcze w Człuchowie w latach 1945-1997”
- dr Zenon Romanow – „Stosunki narodowościowe w powiecie człuchowskim po II wojnie światowej”
- dr Stefan Żurawski – „Przemiany społeczno-gospodarcze w Człuchowie w latach 1945-1989”
- Maciej Zybajło – „Człuchów w relacjach histografów w XV-XVIII w.”
- dr Kacper Pencarski – „Źródła do nowożytnych dziejów Człuchowa (do 1945 r.)
- prof. dr hab. (UMK) Jacek Knopek – „Bronisław Jużków w świetle akt IPN-u”

SPOTKANIE Z NAJSTARSZYMI MIESZKAŃCAMI CZŁUCHOWA

TMZCz zainicjowało również spotkania z najstarszymi mieszkańcami Człuchowa, pierwsze spotkanie odbyło się w 1995 r. Pierwsze dziesięciolecie w Człuchowie wspominali najstarsi

mieszkańcy miasta, którzy przybyli na ziemie odzyskane tuż po wojnie. Bronisław Treszczyński, Helena Frąckowska, Zdzisław Matyla, Jarosław Drażek, Janina Kunicka.

Seniorzy Człuchowa wspominali swe pierwsze dni na nowej ziemi. Mówili o tym skąd przyjechali, gdzie pracowali. Stanisław Patalas opowiadał jak w pierwszych latach po wojnie funkcjonowała oświata. Henryk Lewandowski wspominał swoje lata dzieciństwa oraz naukę w szkole niemieckiej. Helena Barańska opowiedziała o rozwijaniu się kultury na tzw. Ziemiach Odzyskanych od 1945 r. Spotkania kontynuowane były przez kolejne lata.

TAJEMNICE ZAMKU

Towarzystwo nie ograniczało się wyłącznie do zainteresowań przeszłością. Jego działacze przez wiele lat upominali się o zabezpieczenie i remont zamku. Dzięki staraniom Towarzystwa zebrano wiele zabytkowych przedmiotów, które stały się zaczątkiem zorganizowanego w 1975 r. muzeum.

W 2002 roku miała miejsce wyprawa do lochów zamkowych. Członkowie TMZCz, Bractwo Rycerskiego oraz spora grupa dziennikarzy zeszła na głębokość 15 m, aby odkryć tajemnice podzamkowych korytarzy. Niestety nie odkryto tam Bursztynowej Komnaty, ale z pewnością była to wielka motywacja do prowadzenia dalszych odkryć archeologicznych.

Praca Towarzystwa została dostrzeżona i doceniona w Człuchowie i poza jego granicami. 30.08.2002 r. podczas Dni Człuchowa Towarzystwo zostało odznaczone Medalem Starosty „Za szczególne zasługi dla powiatu człuchowskiego”, a na VII Kongresie Wydawnictw Regionalnych Towarzystw Kultury w Gorzowie Wielkopolskim otrzymało medal im. Aleksandra Patkowskiego, twórcy edukacji regionalnej.

SPOTKANIA AUTORSKIE

TMZCz przy współpracy z MBP w Człuchowie organizowano wiele spotkań z ciekawymi ludźmi, pasjonatami, autorami książek. Tematyka spotkań dotyczyła zarówno bogatej historii Ziemi Człuchowskiej, życia kulturalnego w mieście, jak i ochrony przyrody.

Odbyło się m.in. spotkanie ze Zbigniewem Talewskim - redaktorem naczelnym „Naji Goche”, z Jerzym Żelaznym autorem książki „Ucieczka na kogucie”, czy spotkanie w ramach obchodów Międzynarodowego Roku Lasu, gdzie prelekcję o „Życiu codziennym puszczy Słuchowskiej na przełomie XV-XVIII w. wygłosił Wiktor Zybajło.

Zostało zorganizowane również sympozjum dotyczące twórczości Tadeusza Szczygielskiego

KONKURSY

TMZCz popularyzowało historię Ziemi Człuchowskiej również wśród dzieci i młodzieży. Na przestrzeni lat wspólnie z MBP i domem kultury zostało zorganizowanych kilkadziesiąt konkursów plastycznych, fotograficznych, literackich.

TMZCz we współpracy z MBP zorganizowało konkurs z okazji 50. rocznicy wyzwolenia i powrotu Człuchowa do Macierzy pod hasłem „Czy znasz ziemię człuchowską?”. Adresatami konkursu była młodzież szkół podstawowych i średnich.

Z okazji 650-lecia miasta Człuchowa ogłoszono konkurs dla dzieci i młodzieży „Moja mała ojczyzna”.

Również konkursy fotograficzne i pamiętnikarskie wniosły wiele ciekawych materiałów, wspomnień i wartościowych prac.

TMZCz było także inicjatorem konkursu wiedzy o regionie, który organizowany był przez kilka lat i cieszył się dużym zainteresowaniem wśród uczniów. Głównym celem tego konkursu było zainteresowanie dzieci i młodzieży historią regionalną oraz propagowanie wiedzy związanej z przeszłością i teraźniejszością Człuchowa, a także z jego dziedzictwem kulturowym. Po dłuższej przerwie konkurs wiedzy o regionie pod hasłem „Historia i zabytki Człuchowa” odbędzie się w tym roku – 30 listopada i adresowany jest do uczniów klas VI, VII i VIII szkół podstawowych w Człuchowie.

Ponadto odbywały się konkursy ekologiczne i konkurs kronik, w który włączały się różne instytucje, stowarzyszenia i zakłady pracy.

WYSTAWY

Bardzo często obchodom ważnych świąt w mieście, czy sympozjom i prelekcjom towarzyszyły wystawy tematyczne.

Ciekawsze z nich to:

„Tadeusz Szczygielski - życie i twórczość”

„Pamięci godni - pedagogzy” - wystawa publikacji, zdjęć, dokumentów i pamiątek rodzinnych

„Człuchów literacki – publikacje, dokumenty, fotografie 1945-2005”

„Ciekawostki przyrodnicze w obiektywie Marka Patalasa”

„Kościół pw. św. Jakuba Apostoła w rysunkach Jana B. Jakubowskiego”

SPOTKANIA Z CYKLU „PATRONI CZŁUCHOWSKICH ULIC”

Zarząd TMZCz był inspiratorem takich działań jak: nadawanie ulicom i placom w mieście nazw związanych z ludźmi znanymi i zasłużonymi miastu. Chodziło o nazwy, które przywołują wspomnienia i mają charakter edukacyjny.

Tym samym zapoczątkowano cykl „Patroni człuchowskich ulic”, gdzie przedstawiano znane postaci historyczne takie jak: Jakub Wejher, Stefan Czarniecki czy Władysław Łokietek.

SPOTKANIA Z CYKLU „CZŁUCHOWSKIE BIOGRAFIE”

Dzięki współpracy TMZCz z MDK w Człuchowie w 2003 r. ukazały się dwie książki: tomik poezji Waława Włodarczyka „Świat empirycznie” oraz książka pióra Wiktora Zybajło „Waław Włodarczyk. Poeta i aktor”. Dało to początek spotkaniom z cyklu „Człuchowskie biografie”.

Równie ciekawa okazała się biografia Tadeusza Szczygielskiego – Kapitana Żegluga Wielkiej

RAJDY PIESZE

TMZCz zawsze kładło duży nacisk na edukację regionalną mieszkańców Człuchowa i popularyzację walorów przyrodniczych. Stąd też zrodził się pomysł na organizację rajdów pieszych, które miały zachęcić Człuchowian do pogłębienia wiedzy o zabytkach i ważnych miejscach pamięci.

Podczas spaceru można było podziwiać nie tylko piękne krajobrazy nad naszymi jeziorami, ale również przejść szlakiem człuchowskich legend i podań.

Pierwszy rajd pieszy odbył się 2 maja 2009 r., uczestnicy rajdu wystartowali z Rynku miejskiego, a swoją wędrówkę zakończyli na plaży nad Jeziorem Rychnowskim. W tym roku, w ramach obchodów Dni Człuchowa, odbył się rajd, gdzie przewodnikiem po człuchowskich pomnikach i cmentarzach był Arkadiusz Kamiński.

WYCIECZKI

Świetną okazją do poznawania terenu powiatu człuchowskiego są wycieczki objazdowe. Dzięki wsparciu finansowemu władz miasta i powiatu członkowie Towarzystwa mieli okazję bliżej poznać dorobek kulturalny poszczególnych gmin w naszym powiecie. Spotykali się z przedstawicielami władz lokalnych, z pasjonatami i regionalistami. Wizyty studyjne zawsze są dobrą okazją do wymiany doświadczeń i aktywizacji lokalnego społeczeństwa.

Szanowni Państwo tak naprawdę to niewielki wycinek z działalności TMZCz, ale głęboko wierzę w to, że następne pokolenia będą miały również tyle pomysłów i zapału do działania, jak członkowie przez ostatnie 60 lat.

Tekst: Karolina Baranowska